

Relacions de Gènere en el Dret

Codi: 105788

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2503878 Estudis Socioculturals de Gènere	OB	2	2

Professor/a de contacte

Nom: Encarnación Bodelón González

Correu electrònic: Encarna.Bodelon@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: Sí

Prerequisits

L'alumnat ha d'haver cursat el curs de Dret Antidiscriminatori de primer curs del Grau de Gènere.

Objectius

Els objectius són:

1. Promoure una anàlisi crítica de la creació, aplicació i interpretació del Dret des d'una perspectiva de gènere.
2. Identificar els factors que impedeixen la igualtat real i efectiva, des d'una perspectiva de gènere interseccional, a les diferents branques de l'ordenament jurídic.
3. Realitzar estudis de casos pràctics sobre la presumpta neutralitat del Dret a través de la jurisprudència espanyola i europea.

Competències

- Expressar-se correctament i de manera no sexista ni homofòbica tant oralment com per escrit.
- Formular, argumentar i debatre idees pròpies i alienes de manera respectuosa, crítica i raonada.
- Identificar els conceptes jurídics bàsics, la legislació i la jurisprudència relacionats amb els drets dels col·lectius afectats per desigualtats de gènere.
- Proposar accions correctives de les violències que desencadenen els tipus i graus de discriminació per raó de sexe, gènere i orientació sexual.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Dominar els conceptes bàsics de la legislació internacional sobre drets de les dones i dret antidiscriminatori.

2. Elaborar un discurs organitzat i correcte, oralment i per escrit, en la llengua corresponent.
3. Fer un ús inclusiu del llenguatge.
4. Identificar els problemes vinculats a la igualtat entre homes i dones en la legislació i en la jurisprudència.
5. Identificar i proposar actuacions sobre les discriminacions directes, indirectes o múltiples per raó de sexe, gènere i orientació sexual.
6. Proposar solucions jurídiques als problemes de discriminació de les dones i del col·lectiu LGTBI.
7. Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
8. Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
9. Utilitzar el vocabulari tècnic específic i d'interpretació propi de les disciplines requerides.

Continguts

Tema 1. Dret Constitucional i gènere

- 1.1. La perspectiva de gènere a la Constitució Europea.
- 1.2. Protecció constitucional: la perspectiva de gènere i interseccional a la Constitució Estatal i Estatuts d'Autonomia.

Tema 2. Dret Penal i gènere

- 2.1. Els principis estructuradors del Dret Penal.
- 2.2. Perspectives feministes a l'àmbit penal: punitivisme, garantisme, abolicionisme.

Tema 3. Violències masclistes i instruments jurídics

- 3.1. Llei estatal contra la violència de gènere
- 3.2. Llei catalana contra les violències masclistes
- 3.3. Causes estructurals de les violències masclistes
- 3.4. Diferents manifestacions de les violències masclistes: violència institucional, violència contra les persones LGTBIQ, violència contra nens, nenes i adolescents

Tema 4. Dret públic i privat: les famílies

- 4.1. Les desigualtats de gènere a les ruptures familiars.
- 4.2. Les cures ma-parentals, custòdia, aliments, compensació, bens comuns.
- 4.3. Drets dels nens, nenes i adolescents. L'autonomia progressiva i el protagonisme infantil en l'àmbit jurídic. L'adultocentrisme.

Tema 5. Els problemes de múltiple discriminació de les dones i persones LGTBIQ migrades

- 5.1. Dret d'asil: pressupòsits, protecció, exercici.
- 5.2. Llei d'estrangeria, perspectiva de gènere, interseccional i drets humans.

Tema 6. Bioètica i gènere

- 6.1. Drets sexuals i reproductius
- 6.2. L'educació sexual: drets en joc

6.3. Debats sobre l'avortament

6.4. Tècniques de Reproducció Assistida

6.5. Gestació per substitució

Tema 7. El debat sobre la prostitució i el treball sexual

7.1. Abolicionismes. Propostes pro-drets

7.2. Impacte de les regulacions vigents

Metodologia

El curs es desenvoluparà a partir del comentari de lectures i de les exposicions de les recerques de l'alumnat. Cada setmana es comentarà una lectura obligatòria i hi haurà una exposició d'un grup sobre un tema del programa. Durant el curs es desenvoluparà el treball individual de l'alumne dividit en un treball de recerca i un comentari sobre les lectures obligatòries.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classe teòrica	25	1	1, 4, 5
classe pràctica	25	1	2, 7, 9
Tipus: Supervisades			
Tutoria	13	0,52	4, 5
Tipus: Autònomes			
Treball en grup	15	0,6	2, 3, 7
Treball individual	45	1,8	6, 8

Avaluació

La nota final s'obtindrà a partir dels següents elements:

1.1 Avaluació continuada de les classes. (50% de la nota) Les dates de realització de les activitats avaluables i el seu contingut, figurarà en el campus virtual abans de l'inici de classes.

S'aconsella als / les estudiants l'assistència continuada a classes i la realització de les activitats programades al llarg del curs (lectures, comentaris de legislació, anàlisi de jurisprudència, etc.)

1.2 Examen final. (50% de la nota) L'examen final de ha de superar amb una nota superior a 5 per fer mitjana amb la resta de qualificacions de l'avaluació continuada.

RECUPERACIÓ: Es realitzarà recuperació únicament de la part relativa a l'examen final.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Comentaris lectures	30%	10	0,4	2, 4, 5, 6
Examen	50%	2	0,08	1, 3, 9
Treball a classe i en grup	20	15	0,6	2, 3, 6, 7, 8, 9

Bibliografia

ACNUR (2006). *Directrices sobre Protección Internacional: La aplicación del artículo 1A(2) de la Convención de 1951 o del Protocolo de 1967 sobre el Estatuto de los Refugiados en relación con las víctimas de la trata de personas y las personas que están en riesgo de ser víctimas de trata.*

ACNUR (2009). *Consideraciones en materia de trata de personas desde la perspectiva del Derechos Internacional de los Refugiados y el mandato del ACNUR. Segunda reunión de Autoridades Nacionales en materia de trata de personas (OEA).* 25-27 de marzo de 2009, Buenos Aires, Argentina.

ACNUR (2012). *Directrices sobre protección internacional nº 9: Solicitudes de la condición de refugiado relacionadas con la orientación sexual y/o la identidad de género en el contexto del artículo 1A (2) de la Convención sobre el Estatuto de los Refugiados de 1951 y/o su Protocolo de 1967.*

ANTEPROYECTO de ley orgánica de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia.

BALAGUER María Luisa (2005). *Mujer y Constitución. La construcción jurídica del género.* Colección Feminismos, Editorial Cátedra.

BARCONS CAMPAJÓ Maria (2018). *Las ordenanzas municipales: entre la regulación y la sanción de la prostitución en España* en Revista Crítica Penal y Poder, nº 15, pp. 90-109, OSPDH. Universidad de Barcelona.

BARRERE UNZUETA Mari Ángeles (1992). *Feminismo y garantismo: ¿Una teoría del derecho feminista?* En Anuario de Filosofía Del Derecho IX (1992) 75-89 <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/142232.pdf>.

BELTRÁN Elena; MAQUEIRA, Virginia(eds.) (2001) *Feminismos. Debates teóricos contemporáneos.* Madrid: Alianza Editorial.

BODELÓN Encarna y ARCE, Paula (2018) [La reglamentación de la prostitución en los ayuntamientos: una técnica de ficticia seguridad ciudadana](#), Revista Crítica Penal y Poder, nº 15, pp. 71-89, OSPDH. Universidad de Barcelona.

BODELÓN Encarna (2014). *Violencia institucional y violencia de género* en Anales de la Cátedra Francisco Suárez, ISSN 0008-7750, Nº 48, 2014, págs. 131-155.

BODELÓN Encarna (2010). *Las leyes de igualdad de género en España y Europa: ¿hacia una nueva ciudadanía?* en Anuario de Filosofía del Derecho, nº 26, pp. 85-106.

BODELÓN Encarna (2012). *La custodia compartida desde un análisis de género. Estrategias machistas para invisibilizar la violencia en las rupturas familiares*, en La custodia compartida a debate, Madrid: Ed. Dykinson.

BODELÓN, Encarna (coord.) (2012). *Violencia de género y las respuestas de los sistemas penales*, Buenos Aires: Ediciones Didot.

BODELÓN, Encarna y GIMENEZ, Pilar (2007). *Construint les drets de les dones: dels conceptes a les polítiques locals*, Barcelona. Diputació de Barcelona.

BODELÓN, Encarna; IGAREDA, Noelia (2013). *Los Planes de Igualdad en tiempos de crisis*. Editorial Dykinson.

CASO "La Manada". Sentencia Tribunal Supremo Sala De Lo Penal Recurso de Casación nº 396/2019.

CEAR -Euskadi (2013). *Vivir sin miedo. La protección del asilo frente a la persecución por motivos de género*. Comisión de Ayuda al Refugiado en Euskadi, Bilbao. <https://www.cear-euskadi.org/producto/vivir-sin-miedo/>.

CORTE INTERAMERICANA de Derechos Humanos Karen Atala Riffo, y las niñas M., V. y R.
http://www.corteidh.or.cr/cf/Jurisprudencia2/ficha_tecnica.cfm?nld_Ficha=196&lang=en.

COSTA Malena (2016). *Feminismos Jurídicos*, Editorial Didot.

CRENSHAW Kimberle (1989). *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics*. The University of Chicago Legal Forum 140: 139-167.

DI CORLETO Julieta Compilador/a (2017) Género y justicia penal, Ediciones Didot, Buenos Aires. Argentina.

GARAY MONTAÑEZ Nilda (2018) *Los desafíos en la enseñanza del constitucionalismo y su historia: La interseccionalidad de raza y género* en Revista de Educación y Derecho. - revistes.ub.edu
<http://revistes.ub.edu/index.php/RED/article/view/22919>.

GARAY MONTAÑEZ Nilda (2018). *Procesos constituyentes en América Latina y las mujeres. Otras subjetividades, otra Constitución*, en Revista General de Derecho Constitucional nº 28, IUSTEL.
https://www.iustel.com/v2/revistas/detalle_revista.asp?id_noticia=420906.

GIL RUIZ, Juana Ma (2007): Los diferentes rostros de la violencia de género, Madrid: Dyckinson.

GONZALEZ PRADO, Patricia (2018), *Aborto y la autonomía sexual de las mujeres*. Ediciones Didot.

GUÍA Derecho de asilo y género <https://cear-euskadi.org/guia/asilo-y-genero-2/>.

HEIM Daniela (2011): [Prostitución y derechos humanos](#) en [Cuadernos electrónicos de filosofía del derecho](#), Nº. 23, 2011, pp. 234-251.

HEIM Daniela; BODELÓN, Encarna (coord.): *Derecho, Género e Igualdad: cambios en las estructuras androcéntricas*, Barcelona: Antígona, págs. 127-140.

IGAREDA Noelia (2018). *La gestación por sustitución: una oportunidad para repensar la filiación y la reproducción humana*, Revista Bioética y Derecho, 44: 57-72.
<http://revistes.ub.edu/index.php/RBD/article/view/20574/24133>

IGAREDA Noelia (2012). *Las madresposas en el sistema de protección social español*, Aequalitas, Revista Jurídica de Igualdad de Oportunidades entre Mujeres y Hombres, no30, Enero-Junio 2012, pp. 48-53.

IGAREDA, Noelia (2012) *De la protección de la maternidad a una legislación sobre el cuidado*, Saarbrücken: Editorial académica española.

LAURENZO, Patricia (coord.) (2010). *La violencia de género en la ley*, Madrid: Dyckinson.

LAURENZO, Patricia; MAQUEDA, Ma Luisa; RUBIO, Ana (coord.) (2008): *Género, Violencia y Derecho*, Tirant lo Blanc.

LEMA AÑÓN Carlos (1999). *Reproducción, poder y derecho*, Madrid: Trotta

LOMBARDO Emanuela (2006). *La igualdad de género en el Tratado Constitucional de la Unión Europea* Revista de Pensament y Anàlisi nº 6, pp. 121-140.
<http://www.e-revistes.uji.es/index.php/recerca/article/view/197/182>.

MACKINNON, Catherine (1979). *Sexual harassment of working women: a case of sex discrimination*, New Heaven: Yale University Press.

MACKINNON, Catherine (1987). *Feminism unmodified: discourses on life and law*, Cambridge: Harvard University Press.

MAQUEDA Maria Luisa (2009). *Prostitución, feminismos y Derecho Penal*. Granada: Editorial Comares.

MEDINA MARTÍN Rocío (2014). *Resignificaciones conceptuales y epistemológicas en el pensamiento político feminista eurocéntrico desde los feminismos periféricos* Cuadernos Electrónicos de Filosofía del Derecho <https://ojs.uv.es/index.php/CEFD/article/view/3247/4052>.

MEDINA MARTÍN Rocío (2013). *Feminismos periféricos, feminismos-otros: una genealogía feminista decolonial por reivindicar* https://www.researchgate.net/publication/322601409_Feminismos_perifericos_feminismos-otros_una_genealogia.

MESTRE I MESTRE Ruth (2006). *La caixa de Pandora: introducció a la teoria feminista del dret*, Valencia: Tirant lo Blanch.

MESTRE, Ruth; BARRERE, Maggy; BELTRÁN, Elena (2008). *Mujeres, derechos y ciudadanía*, Madrid: Tirant lo Blanch.

NAVAS, Susana (dir) (2012). *Iguals y diferentes ante el derecho privado*, Valencia: Tirant lo Blanch.

NICOLÁS, Gemma; BODELÓN, Encarna (comps) (2009). *Género y dominación. Críticas feministas del derecho y el poder*, Barcelona: Antropos, pp. 95-116.

NUSSBAUM, Martha (2004). *Hiding from humanity: disgust, shame and the law*, Princeton: Princeton University Press.

OKIN, Susan (1989). *Justice, Gender and the Family*, Basic Books, Great Britain.

PATEMAN, Carole (1995). *El contrato sexual*, Barcelona: Anthropos

PICONTÓ NOVALES María Teresa (1998), *Sociología jurídica de la familia: cambio legislativo y políticas sociales*. Derecho y sociedad / coord. por María José Añón Roig, págs. 655-686, Tirant Lo Blanch.

PITCH, Tamar (2003). *Un derecho para dos: la construcción jurídica del género, sexo y sexualidad*. Madrid: Trotta.

PUIGPELAT, Francesca (2004). *Feminismo y técnicas de reproducción asistida*. Aldaba: Revista del centro asociado a la UNED en Melilla, no 32, pp. 63-80.

RESTREPO RODRÍGUEZ Diana y FRANCÉS LECUMBERRI Paz (2016). *Rasgos comunes entre el poder punitivo y el poder patriarcal* en Revista colombiana de sociología, Vol. 39, Nº. 1, 2016 (Ejemplar dedicado a: Perspectivas de análisis en el estudio de las relaciones de género), págs. 21-46 <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5411318>.

RODRIGUEZ PALOP, Ma Eugenia (2007). *La lucha por los derechos fundamentales de las mujeres en el siglo XIX. Escenarios, teorías, movimientos y acciones relevantes en el ámbito angloamericano*. en VV.AA. (coord.): Historia de los derechos fundamentales, vol. 3, Tomo 2, Madrid: Dyckinson.

ROMERO BACHILLER Carmen y MONTENEGRO MARTÍNEZ, Marisela (2018) [Políticas públicas para la gestión de la diversidad sexual y de género: un análisis interseccional](#), en [Psicoperspectivas](#), Vol. 17, Nº. 1.

RUBIO, Ana; HERRERA, Joan (coord.) (2006). *Lo público y lo Privado en el contexto de la Globalización*, Sevilla: Instituto Andaluz de la Mujer, pp. 23-66.

RUBIO, Ana; RUIZ, Juana Ma (2012). *Dignidad e igualdad en derechos. El acoso en el trabajo*, Madrid: Dyckinson.

RUBIO, Ana; RUIZ, Juana Ma (2012) *Las medidas disuasorias frente al acoso sexual y acoso por razón de sexo*, Madrid: Dyckinson.

SEGATO Rita (2003). *Las estructuras elementales de la violencia: contrato y status en la etiología de la violencia*.

SMART, Carol (1989). *Feminism and the power of law*, London: Routledge.

STANG DAHL, Tove (1987). *El Derecho de la Mujer, Vindicación Feminista* Publicaciones, Madrid.

TOLEDO, Patsilí (2014): *Femicidio/Feminicidio*. Editorial Didot.

VV.AA. (2011): *Estudio sobre la aplicación de la Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la Igualdad Efectiva de Mujeres y Hombres*, Barcelona: Centre d'estudis Jurídics i Formació Especialitzada